

CZU: 342.1.156:342.22(478)

INDEPENDENȚA – ELEMENT FUNDAMENTAL AL STATUTULUI PUTERII JUDECĂTOREȘTI

Petru RAILEAN,

doctor în drept, lector universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova

Articolul este dedicat cercetării independenței în calitatea sa de element fundamental al statutului puterii judecătorești într-un stat de drept. După o scurtă inițiere în esența și tipologia independenței, autorul argumentează necesitatea asigurării independenței sistemului judiciar, independenței judecătorului, precum și independența internă și externă a puterii judecătorești. În concluzie, este subliniat faptul că independența justiției trebuie să domine realizarea principiului separației puterilor în statul de drept și să garanteze protecția efectivă a drepturilor și libertăților omului.

Cuvinte-cheie: judecător, sistem judiciar, putere judecătorească, justiție, independență, independența judecătorului, drepturi și libertăți ale omului.

INDEPENDENCE – FUNDAMENTAL ELEMENT OF THE STATUTE OF JUDICIAL POWER

The article is dedicated to the issue of independence as a fundamental element of the status of the judicial power. The author argues the need to ensure the independence of the judicial system and the independence of the judge, the internal and external independence of the judicial power. In conclusion, it is emphasized that the independence of the justice must dominate the realization of the principle of the separation of powers in the rule of law and to guarantee the effective protection of human rights and freedoms.

Keywords: judge, judicial system, independence, independence of judges, judicial power, justice, human rights and freedoms.

Introducere. În perioada contemporană, marcată profund de un amplu proces de edificare și consolidare a statului de drept, problema puterii judecătorești, a rolului și misiunii sale în organizarea și funcționarea statului, a devenit una extrem de actuală și importantă. Dincolo de toate trăsăturile ce o caracterizează și îi conturează misiunea, tot mai mult accentul este pus, atât în doctrină, cât și în legislație, pe independența sa ca element fundamental al statutului său. Prin urmare, însăși esența justiției și a puterii judecătorești depinde în mod substanțial de independența ce le este inerentă.

Scopul studiului. În prezentul demers științific, pornind de la semnificația independenței pentru puterea judecătorească, ne propunem să cercetăm esența acesteia în calitatea sa de fenomen, trăsătură, dar și de principiu al justiției, urmărind într-un final să conturăm valențele sale de a fi un drept și o datorie, precum și modalitatea de asigurare a acesteia.

Rezultate obținute și discuții. După cum este general recunoscut, în prezent, principiul fundamental al puterii judecătorești este *independența*, principiu caracteristic atât ramurii respective a puterii, instanțelor judecătorești, cât și judecătorilor nemijlocit.

În Dicționarul explicativ al limbii române, noțiunea de „independență” este definită ca „situația unei persoa-

ne care judecă lucrurile și acționează în mod independent, neinfluențată de alții” [6, p. 423]. În același timp, doctrina, atrage atenția că în domeniul justiției, cuvântul „independență” ca valoare constituțională, înseamnă nu numai o stare de spirit sau o atitudine în exercitarea propriu-zisă a atribuțiilor judecătorești, ci și un statut sau o relație cu alții, care se bazează pe condiții sau garanții obiective” [22, p. 40].

În contextuale dat, cercetătorii [4, p. 7] precizează că putem vorbi de o *putere* (sistem de organe ce beneficiază de forță pentru a face justiție, inclusiv prin constrângere) și nu doar de *autoritate*, numai dacă în plan organic independența membrilor jurisdicțiilor este garantată și exercițiul puterii de a judeca este suveran. Așadar, nu doar justiția *per se*, ca ramură a guvernării, trebuie să fie independentă de Executiv și de Parlament, ci și judecătorii individuali au dreptul de a beneficia de independență în îndeplinirea îndatoririlor lor profesionale. Prin urmare, independența judecătorilor este unul dintre principiile fundamentale ale organizării și realizării justiției.

Prin urmare, normele deontologice ale magistratului consacră justificat ideea că *independența judiciară* este o cerință pentru aplicarea legii și o garanție pentru un proces corect, fiind astfel apreciată ca valoare etică fundamentală în activitatea desfășurată de magistrat [2, p. 7].

În jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova se consemnează în acest sens [12]: „[...] principiul independenței judecătorului, [...], reprezintă o garanție a eficienței justiției, [...]”; „[...] calitatea actului justiției, ca act emanat de la puterea judecătorească, este direct proporțională cu nivelul independenței puterii judecătorești și cu sprijinul acordat acesteia atât de puterea legislativă, cât și de puterea executivă”. Mai mult, trebuie să recunoaștem că în cadrul unui stat de drept, este nevoie de o justiție independentă pentru a responsabiliza și împiedica abuzul celorlalte puteri („puterea oprește puterea”) și pentru a fi ocrotite în final și apăra eficient drepturile omului și libertățile sale fundamentale [8, p. 10].

Relevantă în contextul dat este ideea atestată în literatura de specialitate franceză, potrivit căreia „independența magistraturii nu reprezintă o finalitate în sine, ci o modalitate de a se ajunge la o finalitate necesară oricărei societăți [21] și unul dintre principiile esențiale pe care se fundamentează statul de drept.

În doctrina rusă se subliniază că puterea judecătorească trebuie să dispună atât de o independență *externă*, cât și de una *internă*. În primul caz, este vorba de independența față de celelalte ramuri ale puterii de stat, în cel de-al doilea – o independență ce decurge din organizarea internă a sistemului judiciar.

Aceasta presupune o asemenea organizare a sistemului în care fiecare verigă își exercită competența de sine stătător, fără intervenția instanței ierarhic superioare. Important e că în mare parte, independența internă a puterii judecătorești depinde de judecători, de caracterul și principalitatea acestora, de atitudinea conștiințioasă față de activitatea lor [24, p. 23].

Independența externă se exprimă prin posibilitatea puterii judecătorești de a controla celelalte puteri ale statului. Acest moment este deosebit de apreciat, întrucât este în măsură să prevină și să reducă abuzurile admise de celelalte ramuri ale puterii de stat [23, p. 33].

În context, Curtea Constituțională a Republicii Moldova subliniază că: „Esența conceptului de *independență a justiției* decurge din teoria separației puterilor. Justiția, fiind unul dintre cei trei piloni fundamentali și egali ai puterii într-un stat democratic modern, presupune atât independența individuală, cât și independența instituțională. Termenul „independență” definește relațiile dintre puterea judecătorească și alte puteri și autorități, scopul urmărit fiind asigurarea unei independențe reale” [11].

La rândul său, Comisia de la Veneția a specificat că „independența judiciară presupune două aspecte complementare [20, p. 13]: independența *externă* – care apară judecătorul de influența altor puteri ale statului și este un element esențial al statului de drept; independența *internă* – care garantează că judecătorul decide numai pe baza Constituției și a legilor și nu pe baza instrucțiunilor date de judecători mai înalți în grad”. În continuare, Comisia mai subliniază: „independența justiției se referă atât la independența individuală, cât și la cea instituțională, necesară în procesul decizional. Independența justiției este așadar atât o stare de spirit, cât și un set de reguli instituționale și operaționale. Cel dintâi aspect se referă la independența judecătorului în fapt; cel de-al doilea aspect se referă la definirea relațiilor dintre puterea judecătorească și alții, mai cu seamă celelalte puteri din stat, cu scopul de a asigura independența atât în realitate, cât și în aparență (în acest sens, instanța europeană utilizează sintagma de *aparență de independență* care semnifică încrederea pe care, într-o societate democratică, instanțele trebuie să o inspire justițiabililor [17, p.129]). Relația dintre aceste două aspecte ale independenței justiției

este aceea conform căreia un judecător poate avea acea stare de spirit, însă dacă instanța pe care o prezidează nu este independentă de celelalte puteri din stat în privința aspectelor esențiale pentru funcționarea sa, judecătorul nu poate spune că este independent” [22, p. 40].

De aici, rezultă că independența magistratului nu poate fi privită în afara sferei independenței sistemului judiciar, cele două noțiuni fiind inseparabile, chiar dacă fiecare dintre ele reprezintă părți intrinseci ale sistemului [19, p. 231].

Important este de precizat în context că judecătorul nu este un funcționar public în sensul strict al noțiunii, deoarece el nu depinde de stat, ci este însuși statul, adică o parte din organele sale constituționale [9, p. 16-39] care, asemenea legislativului și executivului, dețin puterea imediat și nu mediat. Prin urmare, dimensiunea noțiunii de independență include mai multe componente. Astfel, independența nu este doar exterioară în raport cu celelalte puteri ale statului ori cu alte subiecte ale vieții economice și sociale, ci și în raport cu părțile din proces și cu propriul sistem judiciar, înțelegând prin aceasta din urmă mecanisme transparente, democratice de organizare și gestiune a magistraturii în privința recrutării, evaluării, promovării și sancționării disciplinare.

De asemenea, independența magistratului trebuie realizată și în raport cu mass-media, pericolul fiind acela ca activitatea magistratului să fie controlată de jurnaliști, iar, pe de altă parte, publicul larg riscă de a-și formula o falsă idee despre independența judiciară dacă mass-media nu facilitează înțelegerea importanței fundamentale a principiului independenței. Nu în ultimul rând, independența trebuie să se manifeste și în raport cu ignoranța. A fi independent în raport cu ignoranța înseamnă a deține o competență profesională teoretică și practică solidă [5, p. 34-35].

Merită subliniat că independența îi este conferită magistratului în mod exclusiv pentru protecția drepturilor persoanelor care speră în a li se face dreptate și constă în responsabilitatea judecătorului de a convinge nu prin forța principiului autorității, ci a argumentelor raționale, temeinice constituind astfel un mijloc de a asigura și păstra încrederea publicului în sistemul judiciar [5, p. 33].

Așadar, un moment important ce trebuie conștientizat este că independența judiciară nu este un privilegiu sau

o prerogativă a judecătorului. Curtea Constituțională a Republicii Moldova s-a expus destul de tranșant în acest sens: „independența judiciară semnifică responsabilitatea fiecărui judecător pentru a-i permite acestuia să soluționeze un litigiu în mod onest și imparțial, pe baza probelor, fără presiune sau influență externă și fără teama de intervenție din partea cuiva. Totodată, independența judecătorului, fiind o premisă a statului de drept și o garanție fundamentală a unei judecăți corecte în spiritul respectării drepturilor omului, presupune că nimeni nu poate interveni în deciziile și modul de gândire al unui judecător, decât prin procedurile judiciare stabilite” [10].

În legătură cu acest fapt, în literatură și jurisprudență s-a subliniat că „funcția judiciară nu este un privilegiu, ci o responsabilitate”. Mai concret, „independența justiției nu este un privilegiu sau o prerogativă personală a fiecărui judecător. Ea este responsabilitatea impusă fiecărui judecător, care îi permite să soluționeze o cauză în mod onest și imparțial în baza legii și a probelor, fără presiuni sau influențe externe și fără frică de vreo imixtiune. Esența principiului independenței justiției este libertatea deplină a judecătorului de a judeca și soluționa cauzele deduse instanței; nimeni din afară – nici guvernul, nici grupurile de presiune, niciun individ sau chiar niciun alt judecător – nu ar trebui să se amestece, sau să încerce să se amestece, în modul în care un judecător conduce o cauză și ia o decizie” [22, p. 40].

Independența ca *datorie* impusă judecătorului a fost reflectată cu precădere în principiile de la Bangalore, potrivit cărora: „Judecătorul își va exercita funcțiunea judiciară în mod independent pe baza aprecierii sale profesionale a faptelor și conform spiritului legii fără influențe exterioare, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții directe sau indirecte din orice parte sau din orice motiv” [15].

În viziunea cercetătoarei F. Dragomir, independența, ca principiu al sistemului judiciar, nu constituie doar o garanție a statului pentru înfăptuirea justiției, ci este un drept și, deopotrivă, o obligație a magistratului. Ea este considerată un *drept*, chiar dacă statul nu ar asigura garanțiile necesare de independență a sistemului judiciar, ca serviciu public, ori s-ar încălca obligația opozabilă tuturor de respectare a independenței sistemului judiciar, incluzând aici și opozabilitatea față de magistrați, de-

oarece aceștia au la îndemână temeiul legal pentru a revendica dreptul constituțional la independență. Totodată, conceptul de independență are și atributul unei *obligații* care incumbă magistratului, în conținutul căruia se face distincția între independența funcțională, pe care oricare magistrat trebuie să o aibă în calitate de membru al corpului magistraților, și independența personală, care ține de conștiința fiecăruia în parte [7, p. 16-17].

În acest sens, considerăm că anume *obligația* judecătorului de a înfăptui justiția în mod independent este cea mai importantă garanție pentru respectarea drepturilor și libertăților omului și mai ales, pentru apărarea lor efectivă. Respectiv, neonorarea acestei obligații trebuie să constituie un temei juridic important pentru contestarea și anularea hotărârilor judecătorești, inclusiv pentru atragerea la răspundere a judecătorului în cauză, întrucât astfel se admite o gravă vătămare a drepturilor omului.

În context, sunt semnificative *condițiile independenței justiției*. Astfel, pentru a stabili dacă puterea judecătorească poate fi considerată „independentă” de celelalte ramuri ale guvernării, se iau în considerare de obicei, printre altele, modul în care sunt numiți membrii săi, durata mandatului acestora, condițiile de exercitare a funcției, existența garanțiilor împotriva presiunilor externe și împrejurarea dacă instanța este percepută ca fiind independentă [22, p. 41].

În această ordine de idei în doctrină se menționează că independența judecătorului nu poate fi concepută în lipsa unor garanții legale corespunzătoare. Iată câteva dintre aceste garanții [14, p. 59-60]: - existența unui control judiciar adecvat de natură să asigure respectarea legalității și să garanteze independența judecătorilor (instituția căilor de atac este consacrată în marea majoritate a legislațiilor procesuale și ea are ca scop remedierea erorilor judiciare; controlul judiciar nu constituie o imixtiune în activitatea de judecată întrucât acesta intervine după pronunțarea hotărârii); - publicitatea dezbaterilor; - secretul deliberării; - inamovibilitatea judecătorilor; - răspunderea disciplinară a judecătorilor; - autonomia instanțelor judecătorești față de toate celelalte autorități statale.

Sunt relevante în acest sens și pozițiile art. 17 din *Legea cu privire la statutul judecătorului* [13], potrivit cărora, independența judecătorului este asigurată prin: a) procedura de înfăptu-

ire a justiției; b) procedul de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție; c) declararea inviolabilității lui; d) secretul deliberărilor și interzicerea de a cere divulgarea lui; e) stabilirea răspunderii pentru lipsa de stimă față de judecată, judecători și pentru imixtiune în judecarea cauzei; f) alocarea resurselor adecvate pentru funcționarea sistemului judiciar, crearea de condiții organizatorice și tehnice favorabile activității instanțelor judecătorești; g) asigurarea materială și socială a judecătorului; h) alte măsuri, prevăzute de lege.

În același timp, prezintă importanță faptul că pentru consolidarea independenței magistratului, legiuitorul a impus anumite restricții acestei categorii profesionale: de a nu face parte din partide politice; de a nu desfășura activități comerciale ori de altă natură care sunt incompatibile cu funcția de judecător; de a se abține de la judecarea ori soluționarea cauzelor când se află în vreunul dintre cauzele de incompatibilitate prevăzute de lege. Acestea sunt obligații pe care magistratul trebuie să le respecte, orice încălcare atrăgând una dintre sancțiunile instituite de legiuitor (răspundere morală, disciplinară sau chiar penală) [7, p. 17].

Deși nu există o definiție acceptată universal a conceptului de „independență a justiției” sau „independență a magistraturii” (întrucât acest concept-principiu presupune o paletă largă de aspecte), totuși, prof. român I. Alexandru descifrează trei categorii de factori ce ar putea influența gradul de independență a justiției, și anume: de natură *personală, legală și financiară*.

În viziune sa, independența *internă* este în realitate rezultatul conștiinței magistratului, iar independența *externă* este determinată de existența unor garanții constituite într-un sistem legal, corect și democratic, de numire, promovare, perfecționare, salarizare, garanții sociale etc. Deci, independența justiției nu este o valoare prin ea însăși, dar trebuie asigurată pentru a garanta imparțialitatea magistratului, care într-adevăr, reprezintă cea mai înaltă valoare necesară aplicării justiției [1, p. 224].

Rezultă prin urmare, că o importanță determinantă o au calitățile personale ale magistratului, trăsăturile sale de caracter, personalitatea sa. Cu alte cuvinte, un judecător fără caracter nu este independent. Iată de ce problema selecției judecătorilor sau a promovării acestora constituie o problemă extrem de importantă. În același timp, pare a fi pe deplin justificată și o altă afirmație

a autorului citat, potrivit căreia: „*Ideea de independență a judecătorilor nu este o cucerire a democrației, ci a moralei*” [1, p. 222].

Așadar, independența judecătorilor se referă în cele din urmă la independența conștiinței, a judecății lor. Respectiv, dacă judecătorul este responsabil doar în fața propriei sale conștiințe, aceasta trebuie să implice o verticalitate și o pregătire profesională deosebită [3, p. 357].

În general, sunt recunoscute *trei condiții minime* pentru independența justiției [22, p. 41]:

(a) *Siguranța funcției*: de exemplu, mandatul judecătorului, indiferent că este pe viață, până la vârsta pensionării sau pe durată determinată, trebuie să fie protejat față de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau al altei autorități competente în procedura de numire.

În acest sens, se consideră că „Expresia cea mai elocventă a independenței puterii judecătorești o constituie dispozițiile art.123 din Constituția Republicii Moldova, care statuează în mod expres și imperativ că asigurarea numirii în funcție, a deplasărilor, promovărilor și măsurilor disciplinare față de judecători (implicit asigurarea reînnoirii mandatelor de judecător) poate fi dispusă numai de Consiliul Superior al Magistraturii - autoritate de autoadministrare judecătorească, care este garantul independenței judecătorești [25].

Cu alte cuvinte, siguranța funcției implică o asemenea garanție a independenței funcționale și personale a judecătorului precum este *inamovibilitatea* (considerată a fi chiar „cea mai puternică garanție a independenței magistraților” [3, p. 359]).

(b) *Siguranța financiară*: de exemplu, dreptul la salariu și pensie sunt stabilite prin lege și nu pot fi subiect al unor intervenții arbitrare din partea executivului într-o manieră care ar putea afecta independența justiției. Totuși, în limitele acestei cerințe, guvernele pot păstra autoritatea de a concepe planuri de remunerare care să fie specifice pentru diferite tipuri de instanțe. În consecință, existența mai multor scheme de remunerare poate îndeplini la fel de bine cerința siguranței financiare, dacă se protejează esența acestei condiții [22, p. 41].

(c) *Independența instituțională*: de exemplu, independența în ceea ce privește chestiunile administrative legate direct de exercitarea funcției judecătorești. Nicio forță din exterior nu poate fi

abilitată să se amestece în chestiunile ce țin direct și imediat de atribuțiile de judecată, cum ar fi de exemplu, repartizarea judecătorilor, organizarea ședințelor de judecată și programarea dosarelor spre soluționare.

Deși trebuie să existe anumite relații instituționale între puterea judecătorească și executiv, aceste relații nu trebuie să afecteze libertatea justiției de a soluționa cazuri individuale și de a garanta respectarea legii și a valorilor constituționale [22, p. 43].

Așadar, Justiția, fiind unul dintre cei trei piloni fundamentali și egali dintr-un stat democratic modern, trebuie să funcționeze independent de celelalte două: legislativul și executivul. Relația dintre cele trei puteri publice ar trebui să fie una de respect reciproc, fiecare recunoscând și respectând rolul celorlalte. Acest lucru este necesar deoarece justiția are un rol și funcții importante în raport cu celelalte două puteri. Ea se asigură că guvernul și administrația răspund pentru acțiunile lor și, în ceea ce privește legislativul, este implicată în a asigura corectitudinea punerii în aplicare a legilor și, acolo unde este cazul, în asigurarea conformității acestor legi cu Constituția ori cu convențiile regionale și internaționale care fac parte din dreptul intern. Spre a-și putea îndeplini rolul în aceste privințe și pentru a se asigura exercitarea în deplină libertate, fără restricții, a funcției sale de judecată în mod legal și independent, corpul judecătorilor trebuie să fie liber de legături și influențe necorespunzătoare din partea celorlalte puteri în stat. Aceasta, deoarece independența este garanția imparțialității [22, p. 46], care la rândul ei este garanția respectării drepturilor omului.

În același timp însă, din considerentele enunțate mai sus, independența puterii judecătorești trebuie înțeleasă convențional (ea fiind relativă), dat fiind faptul că aceasta nu poate exista izolat de alte ramuri ale puterii [18, p. 90]. Respectiv, sfera conflictelor, soluționate de către instanță, competența jurisdicțională și procedura de activitate este stabilită prin lege, iar executarea hotărârilor obligatorii ale acesteia necesită în majoritatea cazurilor intervenția organelor puterii executive. Aceste interferențe însă în niciun caz nu trebuie să atenteze la independența puterii judecătorești.

La acest capitol, F. Dragomir subliniază că independența puterii judecătorești, cum este consacrată prin principiul separației puterilor în stat, nu

trebuie absolutizată, astfel încât să se considere că tot ce face o putere este ostil celeilalte și de aici împotrivirea la deciziile luate de executiv sau legislativ [7, p. 19].

În această ordine de idei este important ca raporturile constituționale dintre legislativ, executiv și puterea judecătorească să fie aplicate cu luarea în considerație a principiului independenței judecătorilor și supunerii lor numai legii. Orice intervenție în sfera justiției contravine acestui principiu constituțional [7, p. 25].

În esență, colaborarea dintre cele trei puteri presupune competențe clar delimitate prin Constituție, autonomie funcțională și organizatorică, control reciproc, cu respectarea limitelor competențelor, garanții constituționale ale îndeplinirii mandatului și ale respectării drepturilor cetățenilor.

Generalizând, accentuăm că independența judecătorului, ca și independența justiției, este indisolubil legată de principiul separației puterilor în stat și reprezintă o garanție pentru cei guvernati în fața abuzurilor autorităților statale, o garanție de apărare a drepturilor omului și cetățeanului vătămate de autoritățile statului.

În același timp, doar magistratul este cel care dă cea mai mare expresivitate și forță independenței pe care i-a conferit-o Legea Fundamentală, prin profesionalismul său, prin deontologie, moralitate și nobletea caracterului [16, p. 272]. Astfel, judecătorul este obligat să demonstreze și să promoveze standarde ridicate de conduită judiciară pentru a spori încrederea publicului în justiție, aspect esențial pentru menținerea independenței sistemului. În ultimă instanță, din considerentele date, doar de judecător depinde apărarea efectivă a drepturilor și libertăților omului împotriva oricărei violări. De aici pornește și încrederea în justiție.

În fine, considerăm important a sublinia că așa cum *independența* este necesară judecătorului și sistemului judiciar, la fel ea este necesară și Curții Constituționale și judecătorilor acesteia, în caz contrar garantarea și asigurarea supremației Constituției și a legalității constituționale în stat ar fi grav afectată. Cu ocazia frumosului jubileu (25 de ani), care urmează a fi în curând sărbătorit de unica instanță de jurisdicție constituțională din Republica Moldova, țin să adresez sincere felicitări celor care contribuie la realizarea misiunii sale și să le urez ca independența de care se bucură să le servească drept fe-

linar de încredere și siguranță în importanta și responsabilă activitate pe care o desfășoară. Să profite din plin de ea pentru a reuși, în colaborare cu celelalte puteri ale statului, să definească procesul de consolidare a statului de drept în Republica Moldova.

Literatura

1. Alexandru I. *Politică, administrație, justiție*. București: All Beck, 2004.
2. *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare*. Asociația Magistraților din România. București: Hamangiu, 2007.
3. Danileț C. *Independența și imparțialitatea justiției din perspectivă europeană*. În: Anuarul Institutului de Istorie "George Barițiu" din Cluj-Napoca - Series Humanistica - II. Cluj-Napoca, 2004.
4. Danileț C. *Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova - Evaluare și propuneri*. Strategia de reformare a sectorului justiției. Chișinău: S. n., 2014 (Tipografia-Sirius).
5. *Deontologia profesiei de magistrat. Reperce contemporane* / coord.: M.-M. Pivniceru, C. Luca. București: Hamangiu, 2008.
6. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. Ediția a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998.
7. Dragomir F. *Răspunderea penală a magistratului*. București: C.H. Beck, 2011.
8. Dumbravă H. *Factorii de presiune și conflictele de interes în justiție - ghid pentru judecători*. Iași: Timpul, 2007.
9. Giacomo O. *L'indépendance de la justice et l'immovibilité des juges*. Avant-projet d'avis sur les normes contenues dans la recommandation n° R (94) 12 du Conseil de l'Europe, sur l'indépendance, l'efficacité et le rôle des juges. In: *Justice in the World*, N° 12, 2002, p. 16-39.
10. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității prevederilor art.22 alin.(1) lit.b) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului” în redacția Legii nr.247-XVI din 21 iulie 2006 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, nr. 28 din 14.12.2010*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 254-256 din 24.12.2010.
11. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Sesizarea nr. 30a/2011)*, nr. 3 din 09.02.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 38-41 din 24.02.2012.
12. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați (Sesizarea nr. 34a/2010, 36a/2010, 19a/2011, 23a/2011)*, nr. 27 din 20.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1-6 din 06.01.2012.
13. *Legea cu privire la statutul judecătorului*, nr. 544 din 20.07.1995. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 15.08.2002, nr. 117-119.

14. Leș I. *Principii și instituții de drept procesual civil*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1998.

15. *Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire* – proiect de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révisé lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye, les 25 et 26 novembre 2002. [URL]: www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf.

16. Muraru I., Tănăsescu E. S. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția 12, Vol. II. București: C.H. Beck, 2006.

17. Pătulea V. *Proces echitabil - Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului*. Institutul Român pentru Drepturile Omului. București, 2007.

18. Railean P. *Esența și importanța activității juridictionale în asigurarea legalității în statul de drept*. Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional. Chișinău, 2014.

19. Railean P. *Mecanismul juridictional de asigurare a legalității în statul de drept*. Chișinău: S.n., 2015 (Tipografia Centrală).

20. *Raport privind independența sistemului judiciar – Partea I: Independența judecătorilor (CDL-AD(2010)004)*, Adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare (Veneția, 12–13 martie 2010). [URL]: http://crisidanilet.files.wordpress.com/2011/06/cven-raport_indep_jud.pdf.

21. Rivet M. *Les normes relatives à l'indépendance de la magistrature: une vision internationale pour le juge*. In: Colloque international sur l'indépendance de la magistrature au Maroc, à la lumière des normes internationales et des expériences régionales, Rabat, 2-4 Février 2006. [URL]: http://www.ouammou.ma/doc/colloque_justice_2006-03-27.pdf.

22. *Standardele de la Bangalore privind conduita judiciară*. Traducere și adaptare: C. Danileț – judecător. București: 2009.

23. Фетишев Д. В. *Судебная власть в механизме государства*. Москва, 2007.

24. Шабанов П. Н. *О некоторых признаках судебной власти*. В: Вестник Воронежского государственного университета, 2009, № 1.

25. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității art.11 alin.(3) și (4) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 «Cu privire la statutul judecătorului», cu modificările și completările ulterioare, și art.19 alin.(4) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 «Cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii» în redacția Legii nr.373-XV din 19 iulie 2001 «Cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative», nr.9 din 27.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.123-125/11 din 20.06.2003.*

DESPRE AUTOR /ABOUT AUTHOR

Petru RAILEAN,
doctor în drept, conferențiar
universitar,
Universitatea de Studii Europene din
Moldova

Doctor of Law, Associate Professor,
University of European Studies of
Moldova
e-mail: railean.petru48@mail.ru

CZU [342.96 : 321.61] : 167.1

TRĂSĂTURI SPECIFICE ALE MONARHIEI CONTEMPORANE

Serghey BOSTAN,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
profesor al catedrei de drept constituțional, administrativ și muncii al
Institutului de Management și Drept al Universității Naționale
„Politehnica din Zaporizhia”

În articolul prezentat, care se bazează pe o analiză a caracteristicilor formei monarhice de guvernare contemporană, se propun noi abordări pentru identificarea conținutului politic și juridic al acestei forme de guvernare, determinarea ei la tipuri și subtipuri.

Cuvinte-cheie: *monarhie, monarhie absolută, monarhie dualistă, monarhie parlamentară, poliarchie, poliarchie parlamentară.*

THE SPECIFIC FEATURES OF THE CONTEMPORARY MONARCHY

Sergey BOSTAN,

Doctor of Laws, Professor, Professor of the Department of Constitutional, Administrative and Labor Law of the Institute of Management and Law of the National University of „Zaporizhia Polytechnica”

In the presented article, which is based on an analysis of the characteristics of the monarchical form of contemporary governance, new approaches are proposed for identifying the political and legal content of this form of governance, determining it by types and subtypes.

Keywords: *monarchy, absolute monarchy, dualistic monarchy, parliamentary monarchy, polyarchy, parliamentary polyarchy.*

Introducere. În problema generală de organizare a puterii de stat, un loc special este ocupat de forma monarhică de guvernare. Atenția oamenilor de știință asupra studiului monarhiei, a naturii și conținutului său nu și-a pierdut relevanța, în ciuda faptului că numărul de state cu o formă de guvernare monarhică în lumea contemporană este semnificativ inferior celui republican. Studiarea ulterioară a acesteia va contribui la o mai bună înțelegere a evoluției puterii de stat de la monarhism la republicanism, despre anumite elemente ale monarhismului care persistă în societate de mult timp și influențează procesul de formare a structurilor și tradițiilor republicane ale puterii moderne.

Scopul articolului. Istoriografia acestei probleme este reprezentată de moștenirea științifică a generațiilor anterioare și de lucrările cercetătorilor moderni, care acoperă, în primul rând, aspectele istorice ale formei monarhice de guvernare. Monarhia modernă a de-

venit un subiect de interes științific abia recent, ceea ce s-a reflectat în unele publicații [1, 2, 3]. Întrucât analiza lor indică faptul că autorii lor nu depășesc cunoștințele tradiționale ale monarhiei în generalizările lor, ne-am propus de a identifica, pe baza unor abordări noi ale cunoașterii formelor de stat, caracteristicile specifice ale formei monarhice de guvernare la etapa actuală.

Rezultate și discuții obținute. Mai întâi, am vrea să subliniem că contururile noilor rezultate științifice obținute în acest articol au fost expuse în publicațiile noastre anterioare cu privire la forma de guvernare, printre care, în mod special, acestei probleme i-a fost dedicat articolul „Probleme politice și juridice de identificare a monarhiei moderne”[4]. Dar de la publicarea acesteia au trecut aproape zece ani și existența unor probleme ale monarhiei contemporane, chiar și în țări dezvoltate, precum Marea Britanie (Regatul Unit), mărturisesc încă o dată despre necesitatea continuării cercetă-